

Heikki Rouso – instrumentbyggaren från Ångermanland

TEXT OCH FOTO: JOHANNES KITSELIS

Heikki Rouso är en av Sveriges mest etablerade gitarrbyggare med en unik bredd. Några kilometer utanför Sollefteå bor han med verkstaden alldeles intill boningshuset.

Snön ligger fortfarande kvar som fläckar på de runda sluttningarna och älven virvlar mäktigt och sakta för att sen försvinna utom synhåll mellan granar i dalgångarna. Det är här som Faxälven och Ångermanälven förenar sig. Här har stockar av furu och gran legat som en matta på älven i en tid när det var full sysselsättning och timmerkarlarna styrde stockarna med sina spett. Heikki har vuxit upp med den bilden på näthinnan, men sedan några decennier tillbaka så glider mest enkla båtar och kanoter fram under sommartid.

I verkstan

Efter sex timmars resa kliver jag in i Heikkis verkstad. Det doftar från olika träslag, en

diffus blandning av mahogny, ebenholtz eller något nysågat rosenträ? Mot väggarna står träbitar och väntar på att få bli levande i en del av ett framtida instrument. På hyllorna ligger granlock och bottnar av jakaranda i ett ordnat kaos. Rullar av ritningar fyller en hurts. Märkliga jigger från olika produktioner hänger på sniskan på krokarna. Några har handskrivna anteckningar om vilket instrument som det avser – altgitarr, Torres eller Mandola. Slipdammet ligger tjockt på vissa oätkomliga platser. Egentligen är det väl så här de flesta instrumentverkstäder ser ut, tänker jag.

– Min dotter Linnea brukar hjälpa mig att städa i verkstan, men nu har jag gjort det själv vilket tog flera timmar, skrattar Heikki.

Samtalet med Heikki känns lättsamt med

inslag av mycket eftertänksamhet. Det blir korta svar i början men sen växer samtalet och blir mer ihållande. Det är ett ständigt reflekterande som har sina kvaliteter, framför allt om man vill bli en bra gitarrbyggare, tänker jag.

Ständigt på språng

Vi äter en god middag tillsammans och efter desserten reser sig Heikki hastigt.

– Nu är det dags att lägga i några nya band på altgitaren, följer du med?

Den nästan färdiga 13-strängade altgitarr som beställts av Andreas Koch från Tyskland är halvt inslagen i ett nummer av Sollefteå tidning. Huvudets form vittnar tydligt om Georg Bolins arv, men detaljerna skiljer

sig tydligt. Det här känns mer organiskt utformat, som Gaudis snäckskalsinspirerade konstverk. Här har Heikki skapat en våg där varje tänkt sträng elegant dyker ner vid varsin vågtopp och sen vidare ner mellan de borrade hålen för att till slut rullas runt i varsin stämskruv.

– Problemet med så här breda greppbrädor är att de kan kröka sig på många olika sätt. Inte bara på längden utan även på tvären. För att hålla ebenholtzen i schack finns infrästa balkar i kolfiber längs halsen. Hålen på insidan i lådan är också förstärkt med trä och kolfiber för att minimera rörelsen och hindra sprickbildning i locket. Ett vanligt problem bland gamla gitarrer men inte desto mindre hos altgitarren, förklarar Heikki. En annan fördel med kolfiber i konstruktionen är att man kan hålla nere vikten och öka styvheten, berättar han vidare.

Sarg och botten i starkt figurativ cocobolo, som likt Ångermanälven svänger färgbrytningarna från umbra, rött och beige i tydliga skiftningar i olika virvlar.

– Cocobolo är svårarbetat, dels för att det är hårt, men också för att det är ett så extremt fett träslag. Jag har säkert provat 20 olika limsorter, men med det här setet var det lättare att få limmet att fästa.

Bron över Ångermanälven i riktning mot Sollefteå, ett stenkast från Heikkis hus.

Han tar en bandstav som är märkt och filad för att passa sågspåret och droppar i lite cyanoacrylat. Andreas önskade lite högre bandstavar och visst ska han få det, säger Heikki och börjar banka, först från mitten på bandstaven och sen ut mot kanterna. Den sitter perfekt! Det är något visst med att se andra jobba snabbt. Man blir imponerad.

Detaljerna gör skillnaden

Medan vi står och stirrar på den tysta altgitarren får jag vara med och bestämma om stallets karaktär ska matcha kroppen eller ha ett eget liv. Madagaskar Rosewood får det bli! Heikki lägger sig på golvet och börjar dra fram lite olika plank. Ett träslag med en rostfärgad ton med en mörk 2 mm ådring som svänger som en liten flod längs med plankan. Den tar vi säger jag snabbt och tänker igen på Ångermanälven. Stallets strängplatta ska dekoreras med träslaget Goldfield från Australien som olackad ser grå ut men senare med schellack på lyser honungsfärgad med ett skimmer av silke. Utanför det ett vitt staket av ben för att klara slitaget mot strängarna. 26 hål i stallet för de 13 strängarna är numera ett elegant sätt och ett strategiskt drag för att dra uppmärksamheten från de fabriksbyggda gitarrerna till de mer unika handgjorda

exklusiva gitarrerna. Då dras strängen först genom det ena hålet och snett över kanten och in i det andra hålet för att till slut låsa sig själv på baksidan (se bilden). Nu slipper man fula korvar av knutar på ovensidan.

Hur det började

Vi kliver ut på gårdsbacken och luften känns frisk och lite kall. Månen syns på den klara himlen och vinden tar lätt tag i grenarna. Vi har bestämt oss för att åka till Edsele som ligger 6 mil bort, en nästan öde by som jag som barn vistades i några vintrar och somrar på 70-talet. Heikki jobbade där under ett år som mellanstadie lärare för drygt 10 år sedan när skolan fortfarande var kommunal. Nu drivs den i privat regi där det mest skymtades förskolebarn. Det är sig likt tänker vi båda. Mest möter vi äldre på bygatan. Det står öde bilar lite här och var och några butiksfönster gapar tomma. Längs med älven berättar Heikki om ett minne från sina unga år när han och en kompis paddlade till Sollefteå. Det tog en hel vecka.

– Jag har byggt gitarrer sedan början på 90-talet och då varvat med mitt lärarjobb, men sedan åtta år bygger jag på heltid.

Antalet instrument som Heikki har byggt uppgår nu till 250 stycken och mestadels klassiska gitarrer. Han har byggt Bellmancister efter historisk förlaga, irländsk bouzouki och mandola men också många stålsträngade gitarrer och gitarrorkesterinstrument. Nu dominerar produktionen av klassiska gitarrer och altgitarrer med olika strängantal.

Etablerad byggare

Telefonen ringer och Heikki pratar febrilt medan han sitter framåtlutad på träsoffan under den gamla björken med den snett hängande barngungan. Solen lyser upp markens alla löv. Han skiner upp och meddelar att en ny beställning är gjord. Kunden ska bara lägga en handpenning på 2500 kronor så är arbetet igång. Det ska bli en 11-strängad altgitarr som ska levereras till Falun.

– Vi träffades på Gitarrfestivalen i Sundbyberg och då diskuterades olika önskemål om hur den skulle se ut, säger Heikki.

”Jag har säkert provat 20 olika limsorter.

”Man blir inte profet i sitt eget land”, lyder ett gammalt ordspråk, vilket stämmer väl in på Heikkis säljkarta. Här i trakterna har han inte sålt ett enda instrument, men förutom övriga Sverige så har han sålt till länder som Chile, USA, Kanada, Japan, Grekland, Italien, Österrike, Tyskland, Polen, Belgien, England, Skottland, Frankrike, Danmark, Norge och Finland. Just nu dominerar beställningarna från Tyskland.

Nytänkare

Experimentlustan verkar inte avta. Heikki har nyligen gjort en sexsträngad variant av Laticemodellen i gran som man kommer att kunna provspela framöver. Den jag provspelar på är mycket stark i volymen, med ett djup utan att låta nasal eller själlös.

Heikki utforskar gärna gränserna och anpassar noga konstruktionen efter materialet. Bygger du gitarrer med double top, frågar jag? – Njæe, det blir numera bara på beställning.

Heikki är mycket aktiv på forumet *www.altoguitar.com* där gitarrister från hela världen byter erfarenheter. Jag läser inläggen och ser att Heikki är Senior Boarder och har inlägg lite här och var. Det märks att han gillar att svara på medlemmarnas frågor. Likaså på hans nystartade facebookside är intresset stort.

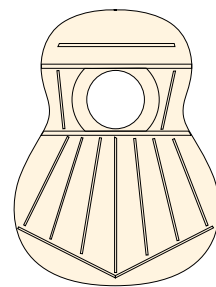
Bland altgitarrister diskuteras mycket kring Open Alto, vilket ger större flexibilitet att förbättra basarna. Från nionde basen och uppåt kan man förlänga stränglängden som man vill eftersom man inte är begränsad av en greppbräda med bandstavar. Dessa

basar spelar man ju ändå bara fritt på, säger Heikki. Jag frågar vidare hur hans altgitarrer skiljer sig från Georg Bolins modeller. De var generellt mer dämpade i sin karaktär och byggde inte så mycket på volym. Heikki berättar att han vill få ut så mycket övertoner som möjligt så att det sjunger ordentligt, samtidigt som separationen är viktig. De första 6 strängarna är samma som för 6-strängad gitarr. Sedan är bassträngarnas hårdhet anpassade till de olika stränglängderna och önskad ton. Målsättningen är att hitta balans i volym och tonkaraktär till gitarrens alla 11 strängar.

I Sollefteå lyser solen på stadskärnans byggnader och längs centrala gågatan känns det levande med alla människor. Jag inser att man kan trivas riktigt bra som gitarrbyggare här i Ångermanland.

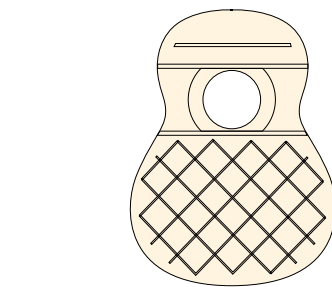
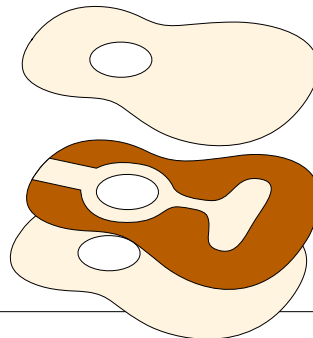
Open alto à la Rousu

En utveckling av Georg Bolins altgitarr fast där bassträngarna ”hänger fritt” utan en greppbräda under.

Torres modell

Antonio de Torres introducerade den moderna gitarren under mitten på 1800-talet. Den är än i dag en fulländad konstruktion och axiom för hur man definierar den klassiska gitarren.

Lattice modell

Introducerades av den australienske gitarrbyggaren Greg Smallman, som kombinerade ett extremt tunt lock med ett fackverk av balkar med Balsa och kolfiber (Lattice). Botten och sargar är ofta byggda i en mycket styv konstruktion.

Double top

Introducerades i samarbete mellan Matthias Dammann och Gernot Wagner. Det krävs två och i vissa konstruktioner tre lock av ceder eller gran för att laminera mellanskiktet i ett fibermaterial kallat Nomex. Till utseendet ser det ut som en bikaka på rulle med 1,5 eller 2 mm i tjocklek. Locket är lättare än ett traditionellt solitt lock och har en jämnare styvhet i båda riktningarna. Sen är gitarrbyggaren fri att använda vilken balkning man önskar.